

Olympiáda ľudských práv

26. ročník, školský rok 2023/2024

Krajské kolo 8.2.2024

Kategória: Stredné školy

2. časť TÉZY – pre ústnu súťaž

Pripravte sa na riešenie všetkých 15 téz. Jednu z téz Vám určí krajská porota žrebovom.

Za riešenie tézy môžete získať max. 60 bodov.

Držte sa zadania tézy a stanovených úloh. Ak ich však Vaša príprava presahuje, neváhajte porote predstaviť širší záber Vášho poznania, vnímania a riešenia tézy.

Skratky v texte:

ECRI: Európska komisia proti rasizmu a intolerancii; EÚ: Európska únia; LGBTI+: lesby, geovia, bisexuálne, transrodové, queer a intersexuálne osoby; MV SR: Ministerstvo vnútra SR; NR SR: Národná rada Slovenskej republiky; OSN: Organizácia Spojených národov; SR: Slovenská republika.

1. TÉZA

Zadanie

V článku 1 Ústavy SR sa uvádza: „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.“ **Právny štát** je štát, v ktorom vládne právo a ľudia majú možnosť sa ho efektívne domáhať. Znamená to, že štát a štátne orgány sú viazané právom a môžu postupovať len spôsobom ustanoveným zákonmi. Právny štát je zároveň jednou zo základných hodnôt, ku ktorým sa hlásia členské štáty Európskej únie a ktorá je zakotvená v čl. 2 Zmluvy o EÚ: „Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám.“. Na ochranu právneho štátu zaviedla EÚ niekoľko praktických nástrojov. Jedným z nich je Správa o právnom štáte, ktorú vydáva každoročne Európska komisia. V tejto správe hodnotí vývoj v oblasti právneho štátu v jednotlivých členských štátoch v štyroch kategóriách, konkrétne: reforma súdnictva, protikorupčný rámec, sloboda a pluralita médií a inštitucionálny systém báz a protiváh. Jedným z princípov právneho štátu je garancia ľudských práv a slobôd.

Úlohy

Vysvetlite vzťah medzi právnym štátom, demokraciou a ľudskými právami. Aké princípy právneho štátu poznáte?

Prečo je pre EÚ kľúčová ochrana právneho štátu?

Uvažujte nad konkrétnymi výzvami v ochrane právneho štátu v Slovenskej republike (prípadne v porovnaní s inými členskými štátmi EÚ). Ako sa dá týmto výzvam čeliť a ktoré orgány a inštitúcie SR zohrávajú významnú úlohu v ochrane právneho štátu? Aká je úloha občianskej spoločnosti a médií v tejto oblasti?

2. TÉZA

Zadanie

Rovnosť žien a mužov znamená podľa Rady Európy rovnaké zviditeľnenie, rovnakú právomoc a rovnakú účasť mužov i žien vo všetkých oblastiach verejného a súkromného života. **Rodová rovnosť** je teda spravodlivé zaobchádzanie bez ohľadu na rod alebo rodovú identitu, čo môže znamenať tak rovnaké zaobchádzanie, ako aj zaobchádzanie, ktoré je rozdielne, ale je ekvivalentné z hľadiska práv, výhod, povinností a možností. Podľa analýz, štúdií a štatistík jednej z agentúr Európskej únie, Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť (EIGE), sa rodová rovnosť na Slovensku „*pomalým tempom zlepšuje*“, avšak stále ponúka rovnaké príležitosti mužom a ženám „*vo výrazne nižšej miere*“ ako je priemer EÚ.

Úlohy

Aké sú dôvody a dôsledky pretrvávajúcej nerovnosti medzi mužmi a ženami? V akých konkrétnych oblastiach sa tieto nerovnosti prejavujú najvýraznejšie?

Je podľa Vás možné rodovú rovnosť dosiahnuť len prostredníctvom legislatívnej úpravy?

Aká je, podľa Vás, príčina pomalšieho pokroku Slovenska v oblasti rodovej rovnosti v porovnaní s ostatnými členskými štátmi EÚ? Vysvetlite to na príklade uplatňovania princípu rodovej rovnosti na najvyšších rozhodovacích pozíciách v ekonomickej a politickej sfére.

3. TÉZA

Zadanie

Slovenská republika prijala v roku 2004 **antidiskriminačný zákon**, ktorý „*upravuje uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania a ustanovuje prostriedky právnej ochrany, ak dôjde k porušeniu tejto zásady.*“ Zákon vymenúva dôvody, na základe ktorých nemožno diskriminácie konať ako aj druhy diskriminácie. Napríklad, v § 2a, ods. 2 zákon ustanovuje: „*Priama diskriminácia je konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii.*“. Napriek tomu, že antidiskriminačný zákon bol v Slovenskej republike prijatý už v roku 2004, povedomie verejnosti o rovnakom zaobchádzaní a prevencii diskriminácie je stále nízke.

Úlohy

Uveďte, aké dôvody môžu viesť k diskriminácii. Aké skupiny osôb sú podľa Vás na Slovensku najčastejšie diskriminované? Uveďte konkrétne príklady diskriminácie, s ktorými ste sa osobne alebo sprostredkovane stretli.

Uplatňuje sa podľa Vás antidiskriminačný zákon v praxi dostatočne? Ako sa, podľa Vás, môžete brániť diskriminácii? Ktoré inštitúcie na Slovensku a na medzinárodnej úrovni sa venujú problematike diskriminácie?

4. TÉZA

Zadanie

V júni 2023 uznala vláda Slovenskej republiky svojím uznesením č. 287/2003 vietnamskú komunitu žijúcu v SR za **národnostnú menšinu**. Uznesenie vlády vychádzalo okrem iného aj z odborného posudku Ústavu etnológie a sociálnej antropológie Slovenskej akadémie vied, v ktorom sa konštatuje, že: „*vietnamská komunita na Slovensku spĺňa všetky predpoklady na to, aby sa stala uznanou národnostnou menšinou v Slovenskej republike*“. Vietnamská komunita

splnila požiadavku početnosti, nakoľko v Sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 sa k vietnamskej národnosti prihlásilo 2 793 obyvateľov a obyvateľiek a ako ďalšiu národnosť ju uviedlo 489 obyvateľov a obyvateľiek SR. V posudku sa tiež uvádza, že početná vietnamská komunita žije na Slovensku už takmer 70 rokov v tretej generácii, ktorá je plne integrovaná v spoločnosti. Príslušníci a príslušníčky tejto komunity zdieľajú spoločnú identitu, jazyk, kultúru a rozvíjajú tu aj neziskový a spolkový život.

Úlohy

Prečo bolo pre vietnamskú komunitu na Slovensku dôležité získať status národnostnej menšiny?

Aké práva Ústava SR garantuje príslušníckam a príslušníkom národnostných menšín a prečo je ochrana práv národnostných menšín dôležitá?

Ako by ste definovali národnostnú menšinu? (svoju odpoveď môžete podoprieť ľudskoprávnymi dokumentmi a odbornou literatúrou).

Vymenujte národnostné menšiny a etnické skupiny, ktoré žijú na Slovensku. Čo pre ne robí štát a čo by mal robiť lepšie?

5. TÉZA

Zadanie

Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností a Zákon č. 370/2019 Z. z. o finančnej podpore činnosti cirkví a náboženských spoločností upravujú v Slovenskej republike podmienky štátneho uznania a štátnej podpory subjektov, ktorými sa realizuje **náboženská sloboda**. Podmienkou finančnej podpory je **štátna registrácia cirkví a náboženských spoločností**.

Registrujúcim orgánom je Ministerstvo kultúry SR. Podmienky registrácie sa od roku 1991 menili a v súčasnosti platí, že návrh na registráciu cirkvi alebo náboženskej spoločnosti môže byť podaný, ak sa preukáže, že sa k nej hlási najmenej 50 000 plnoletých členiek a členov, ktorí majú trvalý pobyt na území SR a sú občanmi a občiankami SR.

V čase posledného Sčítania obyvateľov, domov a bytov (2021) bolo v SR registrovaných 18 cirkví, pričom 15 z nich bolo uznaných už v čase nadobudnutia platnosti spomenutého zákona. V roku 1991 nepatrili k uznaným cirkvám a náboženským spoločnostiam napr. islam alebo budhizmus a ich zastúpenie v SR nenapĺňa aktuálne podmienky registrácie. Podľa výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov sa v SR hlásilo k budhizmu 6 722 obyvateľiek a obyvateľov a k islamu 3 862 obyvateľiek a obyvateľov. Pre porovnanie, k štátom uznanej a registrovanej Cirkvi československej husitskej na Slovensku sa prihlásilo 581 obyvateľiek a obyvateľov a k Ústrednému zväzu Židovských náboženských obcí 2 007 obyvateľiek a obyvateľov.

Úlohy

Ktoré náboženské slobody garantuje Ústava SR? Ktoré práva a slobody si nemôžu na Slovensku uplatňovať osoby, ktoré sa hlásia k islamu alebo budhizmu z dôvodu, že uvedené náboženstvá nie sú oficiálne registrovanými cirkvami alebo náboženskými spoločnosťami?

Uvažujte nad tým, prečo štát reguluje podmienky registrácií cirkví a náboženských spoločností a aký to má dopad na realizáciu náboženských slobôd na Slovensku. Sú podľa Vás

podmienky registrácie cirkví a náboženských skupín upravené v zákone primerane a spravodlivo?

6. TÉZA

Zadanie

Dňa 12. októbra 2022 bol v Bratislave pred podnikom Tepláreň spáchaný **teroristický útok namierený proti LGBTI+ ľuďom**. Obete útoku, Juraj Vankulič, Matúš Horváth a zranená Radka Trokšiarová boli kvír osobami, a to na základe ich sexuálnej orientácie alebo rodovej identity. Bezprostredne po útoku sa sformovala iniciatíva Ide nám o život a adresovala výzvu vláde a parlamentu SR, ktorá obsahuje konkrétne opatrenia pre bezpečnosť LGBTI+ ľudí a ochranu ich ľudských práv. Súčasťou výzvy je požiadavka doplniť sexuálnu orientáciu a rodovú identitu k ostatným dôvodom nenávisti v § 423 Trestného zákona (trestný čin hanobenia národa, rasy a presvedčenia) a dôvod rodovej identity v § 140 (osobitný motív trestných činov) a § 424 Trestného zákona (trestný čin podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti). Uvedené ustanovenia tvoria v SR základný právny rámec ochrany pred nenávisťnými trestnými činmi a nenávisťnými prejavmi. Viac ako rok po teroristickom útoku táto požiadavka výzvy ostáva nenaplnená.

Úlohy

Uveďte rozdiel medzi sexuálnou orientáciou, pohlavím a rodovou identitou. Je, podľa Vás, potrebné doplniť dôvod rodovej identity medzi osobitné motívy trestných činov, konkrétne k osobitnému dôvodu nenávisti voči určitej skupine osôb?

*Postihovanie **trestných činov z nenávisti a nenávisťných prejavov** je jedným z prostriedkov ochrany zraniteľných skupín. Aké ďalšie kroky a opatrenia sú podľa Vás potrebné na to, aby sa zabezpečila inklúzia a prijatie LGBTI+ ľudí v našej spoločnosti a zabezpečila ochrana života, bezpečnosti a ľudskej dôstojnosti všetkých ľudí bez ohľadu na ich sexuálnu orientáciu alebo rodovú identitu?*

7. TÉZA

Zadanie

Zákonodarná iniciatíva je právo podať návrh zákona s tým, že Národná rada SR je povinná sa týmto návrhom zaoberať. Zákonodarnú iniciatívu majú v zmysle Ústavy SR výbory NR SR, jej poslanci a poslankyne a vláda SR. Vláda SR podáva návrhy ako kolektívny orgán, zákonodarnú iniciatívu teda nemajú jednotliví členovia a jednotlivé členky vlády. Naopak, poslanci a poslankyne môžu podávať návrhy jednotlivo, prípadne môže ísť o návrh poslaneckej skupiny. Občania a občianky zákonodarnú iniciatívu nemajú, napriek tomu majú viacero možností, ako sa do prípravy zákonov, tzv. legislatívneho procesu, zapojiť, napríklad, prostredníctvom hromadnej pripomienky.

Úlohy

Vysvetlite pojmy právny systém, právna norma, právne predpisy, právna sila. Uveďte jednotlivé etapy legislatívneho procesu.

Ako sa Vy a každá iná jednotlivá osoba môžete podieľať na tvorbe zákona? Sú na to vytvorené dostatočné podmienky? Akú podmienku musí verejnosť splniť pri podaní hromadnej pripomienky k návrhu zákona, ak chce, aby s ňou dotknuté ministerstvo bolo povinné rokovať (čo vlastne znamená 'hromadná' pripomienka)?

Uvedte príklady, ako sa môžete angažovať pri tvorbe a pripomienkovaní rôznych právnych noriem, napríklad, dokumentov školy. Je na vašej škole žiacka školská rada? Analyzujte jej pôsobenie. Aké ďalšie úrovne pripomienkovania môžete uplatniť vo svojom občianskom živote?

8. TÉZA

Zadanie

Ústava SR v druhej hlave medzi **občianskymi a politickými právami** garantuje okrem iného aj **slobodu prejavu**. V čl. 26 ods. 4 uvádza: „*Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.*“

V apríli 2023 vznikla na Slovensku iniciatíva Zastavme nenávisť, ktorá upozorňuje na to, že nenávisťné komentáre, vyhrážky ako aj podnecovanie násilia sú v online prostredí čoraz masívnejšie. Najčastejšie sú namierené voči menšinám, najmä LGBTI+, rómskej, moslimskej ale aj ďalším subjektom. Súčasťou problému je aj šírenie dezinformácií a hoaxov, ktoré nenávisťné prejavy priamo alebo nepriamo podnecujú. Iniciatíva Zastavme nenávisť zdôrazňuje, že dlhodobý vplyv nenávisťných prejavov sa negatívne odráža na kvalite demokracie a preto okrem iného vyzýva na to, aby sme pamätali, že aj **sloboda slova má svoje hranice**.

Úlohy

Vysvetlite, čo sú nenávisťné prejavy. Aké sú ich charakteristiky? Môžeme všetky kritické alebo negatívne ladené komentáre nazývať nenávisťnými prejavmi?

Vysvetlite tvrdenie odbornej obce, že záplava nenávisťných prejavov vo verejnom priestore znižuje kvalitu demokracie.

Aké dôsledky, podľa Vás, môže mať šírenie nenávisťných komentárov v online priestore? Zhodnoťte mieru úspešnosti zodpovedných orgánov a inštitúcií v boji proti nenávisti vo verejnom priestore v SR. Ako sa môže do boja proti nenávisťným prejavom zapojiť občianska spoločnosť? Ako sa môžete zapojiť Vy?

9. TÉZA

Zadanie

Po vypuknutí vojny na Ukrajine, vo februári 2022, museli krajinu opustiť desaťtisíce rodín s deťmi. Mnohé z nich prišli aj na Slovensko a snažia sa pracovne a spoločensky uplatniť. V školskom roku 2023/2024 navštevuje slovenské školy viac ako 10 tisíc ukrajinských detí, pričom ďalších viac ako 5 tisíc detí ostalo mimo vzdelávacieho systému. Povinná školská dochádzka totiž pre ne neplatí a podľa Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR sa na ne začne vzťahovať až od školského roku 2024/2025. Viaceré mimovládne organizácie upozorňujú, že štát pre ukrajinské deti nezabezpečuje uplatňovanie kľúčového práva, **práva na vzdelanie**. Vymedzujú ho napríklad, Všeobecná deklarácia ľudských práv, Dohovor o právach dieťaťa a iné ľudskoprávne dokumenty a nástroje. Podľa čl. 42, ods. 1 Ústava SR: „*Každý má právo na vzdelanie. Školská dochádzka je povinná.*“ Medzinárodné ľudskoprávne organizácie právo na vzdelanie chápú ako **právo na kvalitné vzdelanie**.

Úlohy

Vysvetlite, ako súvisí povinná školská dochádzka s právom na vzdelanie. Prečo v prípade, že sa na deti z Ukrajiny nevzťahuje povinná školská dochádzka, hovoríme o porušovaní ich práva na vzdelanie? Aké dôsledky to môže mať pre ich život?

Myslíte si, že prístupnosť a kvalita vzdelávania sú na Slovensku zabezpečené v dostatočnej miere? Sú okrem detí z Ukrajiny aj iné deti, ktorých právo na vzdelanie nie je v dostatočnej miere uplatňované? Svoje tvrdenia vysvetlite na príkladoch.

10. TÉZA

Zadanie

Koncept environmentálnej spravodlivosti hovorí o potrebe spravodlivého vytvárania a presadzovania environmentálnych zákonov a politík v prospech všetkých ľudí bez ohľadu na sociálny status, farbu pleti, národnosť a iné faktory. Podľa *Rozvojového programu OSN (UNDP)*, ktorý vychádza aj z konceptu environmentálnej spravodlivosti, je preto dôležité uvedomiť si, že environmentálna kríza je úzko prepojená s možnosťou uplatňovania a ochrany ľudských práv, a to najmä pokiaľ ide o **právo na priaznivé životné prostredie**, jedno z ľudských práv tzv. tretej generácie. Dlhodobo je zrejmé, že environmentálne záťažové omnoho viac postihujú najzraniteľnejšie skupiny, regióny, vylúčené komunity, čo v konečnom dôsledku spôsobuje prehlbovanie environmentálnej nespravodlivosti.

Úlohy

Vysvetlite, v čom spočíva právo na priaznivé životné prostredie, ktoré je zakotvené okrem iného aj v šiestom oddiele druhej hlavy Ústavy SR. Myslíte si, že náš štát dostatočne zabezpečuje ochranu uvedeného práva? Odpoveď podložte pozitívnymi aj negatívnymi prístupmi štátu, t. j., kedy štát právo ľudí na priaznivé životné prostredie efektívne ochraňuje a kedy ho, naopak, porušuje.

Ktoré konkrétne skupiny ľudí sú v SR v porovnaní s inými neúmerne zaťažované environmentálnymi problémami? Svoju odpoveď oprite o definíciu environmentálnej nespravodlivosti uvedenú v zadaní.

11. TÉZA

Zadanie

Ministerstvo vnútra SR (MV SR) definuje **extrémizmus** ako „konanie a prejavy vychádzajúce z postojov krajne vyhrotenej, demokratickému systému nepriateľskej ideológie, ktoré či už priamo, alebo v určitom časovom horizonte deštruktívne pôsobia na existujúci demokratický systém a jeho základné atribúty“, pričom tieto aktivity zároveň „útočia na systém základných práv a slobôd garantovaných ústavou a medzinárodnými ľudsko-právnymi dokumentmi, alebo sa snažia svojimi aktivitami uplatňovanie týchto práv sťažiť, či znemožniť“.

Najmä pravicovo extrémistické hnutia naberajú v mnohých európskych krajinách na popularite a niekde sú aj súčasťou zákonodarných orgánov. Odborná verejnosť poukazuje, že k akceptácii extrémistických názorov dochádza aj u voličov a voličiek „mainstreamových“ politických strán, a to najmä prostredníctvom rôznych hanlivých či nenávisťných vyjadrení voči menšinám. Dôsledkom je radikalizácia politickej scény a verejného diskurzu.

Úlohy

Na základe definície extrémizmu MV SR, uvedenej v zadaní tézy vysvetlite, prečo vyjadrenia spochybňujúce základné práva akýchkoľvek menšín označujeme ako extrémistické. Ktoré demokratické princípy takéto vyjadrenia popierajú alebo spochybňujú?

Je radikálny postoj vždy nevyhnutne v protiklade s demokratickými princípmi? Aké sú kritéria prijateľnosti radikálnych postojov v demokratickej spoločnosti? Svoju odpoveď uveďte na príkladoch.

Uveďte príklady výziev na porušovanie alebo spochybňovanie práv menšín, ktoré ste v poslednom období zachytili na slovenskej politickej scéne (prípadne inde) a vysvetlite, v čom spočíva nebezpečenstvo takýchto výziev pre demokraciu.

12. TÉZA

Zadanie

Medzi práva prvej generácie, tzv. občianske a politické práva, patrí aj **právo voliť**. V demokratickej spoločnosti sú občania a občianky zdrojom a pôvodom moci. Už Všeobecná deklarácia ľudských práv v článku 21 postulovala, že každý má právo zúčastňovať sa na vláde svojej krajiny priamo alebo prostredníctvom slobodne volených zástupcov a zástupkyň. Článok 30, ods. 3 Ústavy SR stanovuje, že „Volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním.“

Aj napriek tomu začali po posledných voľbách do NR SR zaznievať volania po zmene volebného systému nielen z hľadiska úpravy volebných obvodov. V internetových diskusiách sa objavili tiež výzvy na stanovenie hornej vekovej hranice pre voličky a voličov, absolvovanie psychiatrickej diagnostiky pre volených alebo stanovenia minimálnych inteligenčných predpokladov pre obe skupiny.

Úlohy

Čo znamená, že volebné právo je všeobecné? Čo znamená, že je rovné? Aký je rozdiel medzi priamym volebným právom a priamou demokraciou? Ako zabezpečuje SR tajnosť hlasovania? Je, alebo nie je v demokratickej spoločnosti prípustné obmedzenie volebného práva? Svoje tvrdenie podložte.

Uveďte konkrétne príklady zo zahraničia, kedy sa právo voliť plne neuplatňuje. Vysvetlite, či za daných okolností možno považovať voľby za demokratické. Uvažujte, či by prezidentské voľby na Ukrajine počas trvania vojnového stavu boli spravodlivé.

13. TÉZA

Zadanie

Pri príležitosti medzinárodného dňa boja proti zneužívaniu drog a nezákonnému obchodovaniu s nimi vyzvala expertná skupina OSN medzinárodné spoločenstvo na ukončenie tzv. „**vojny proti drogám**“ a prijatie takých drogových politík, ktoré by boli založené na ľudských právach. Dáta a poznatky, ktoré zhromaždila expertná skupina OSN, potvrdzujú, že prohibičné politiky majú v rámci vojny proti drogám ďalekosiahle negatívne dopady na širokú škálu ľudských práv, vrátane práva na osobnú slobodu, slobodu od nútenej práce, neľudského zaobchádzania a mučenia, práva na spravodlivý súdny proces, práva na zdravie, vrátane paliatívnej starostlivosti a liečby, práva na adekvátne bývanie, slobodu od diskriminácie, práva na priaznivé životné prostredie, právo na kultúru a slobodu prejavu, náboženstva, združovania a práva na rovné zaobchádzanie pred zákonom.

Trestný zákon v SR zakazuje držbu, výrobu, prechovávanie a akékoľvek iné zaobchádzanie s nelegálnymi drogami, avšak ich samotné užívanie trestné nie je. Aj napriek tomu si, podľa štatistik Generálnej prokuratúry SR, viac ako tretina ľudí, v súčasnosti uväznených za drogové trestné činy, odpykáva trest len za držbu pre osobnú spotrebu.

Úlohy

Vysvetlite vlastnými slovami, čo je to kriminalizácia. Čo rozumiete pod pojmom dekriminalizácia? Akými spôsobmi môže štát regulovať správanie svojich občanov a občianok okrem zákazov?

Priblížte niektoré konkrétne dopady prohibičných politík na ľudské práva.

Myslíte si, že základné práva a slobody patria aj ľuďom, ktorí užívajú nelegálne drogy? Svoje stanovisko vysvetlite. Akým spôsobom môžu podľa Vás prohibičné politiky zasahovať do práva na zdravie alebo práva na bývanie?

14. TÉZA

Zadanie

Podľa článku 23 Všeobecnej deklarácie ľudských práv má „Každý **právo na prácu**, na slobodnú voľbu zamestnania, na spravodlivé a vhodné pracovné podmienky, ako aj na ochranu proti nezamestnanosti.”

Nielen mladí ľudia usilujú už počas štúdií o získanie pracovných skúseností rôznymi formami. Jednou z nich sú stáže. Európsky parlament vidí v neplatených stážach problém a považuje ich za „vykorisťovanie mladých ľudí a porušovanie ich práv“. Navrhuje preto, aby bola mladým ľuďom ponúknutá kvalitná, rozmanitá, odborná príprava, vrátane spravodlivej odmeny. Európska iniciatíva European Youth Forum zbiera podpisy do petície za ukončenie neplatených stáží. Podľa iniciatívy majú neplatené stáže negatívny vplyv na finančnú bezpečnosť, možnosti kariérneho rastu a mentálne zdravie, pričom prehľujú spoločenské rozdiely. Na neférové pracovné podmienky poukazuje aj Medzinárodná organizácia práce (ILO). Podľa jej definície sú praktiky nútenej práce, napríklad pozostatky otroctva, rôzne formy dlhových väzieb, ako aj nové formy nútenej práce či nevhodné pracovné podmienky moderným otroctvom, ktoré je v príkrom rozpore s ľudskou dôstojnosťou.

Úlohy

Aké práva zahŕňa právo na prácu? Vedeli by ste uviesť minulé a súčasné príklady vykorisťovania alebo nevhodných pracovných podmienok?

Čo si myslíte o iniciatíve Európskeho parlamentu a European Youth Forum?

*Prečo sú **otroctvo a nútená práca** v rozpore s princípom rovnosti?*

Vysvetlite, aký je rozdiel medzi absolútnymi a relatívnymi ľudskými právami. Ktoré absolútne práva poznáte?

15. TÉZA

Zadanie

Európa už dlhodobo čelí nárastu **antisemitizmu**. Antisemitizmus predstavuje nepriateľstvo či predpojatosť voči predstaviteľkám a predstaviteľom židovského náboženstva (judaizmu), alebo židovskej etnickej skupine. Najextrémnejším príkladom antisemitizmu bola otvorene nepriateľská nacistická ideológia Adolfa Hitlera, ktorá viedla k **holokaustu**. Antisemitizmus predstavuje špecifický variant ľudskej predpojatosti, ktorého pochopenie môže prispieť k

zodpovedaniu širšej otázky predsudkov. Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI) vydala viacero odporúčaní a usmernení, ako majú vlády členských krajín Rady Európy postupovať v boji proti antisemitizmu. Jedno z kľúčových posolstiev ECRI znie: „*Úmyselné akty antisemitizmu sú trestnými činmi a antisemitský diskurz je nenávisťným prejavom.*“

Úlohy

Vysvetlite, aké sú základné charakteristiky antisemitizmu? Aký je rozdiel medzi dnešnými prejavmi antisemitizmu v porovnaní s jeho prejavmi v nacistickom Nemecku (1933 – 1945)? Vysvetlite to na konkrétnych príkladoch. Ako sa prejavuje antisemitizmus v online priestore? Akú výpovednú hodnotu majú prejavy antisemitizmu pre pochopenie predsudkov ako takých? S akými predsudkami sa najčastejšie stretávate vo svojom okolí?

Čo je to holokaust? Aký je názov kódexu, ktorý na Slovensku radikálne obmedzoval ľudské a občianske práva židovského obyvateľstva? Uveďte, aké konkrétne práva mu boli upreté. Aké účinné opatrenia majú vykonávať demokratické štáty pri predchádzaní, odhaľovaní a potieraní antisemitizmu?

Zdroje:

Ústava Slovenskej republiky; Zbierka zákonov SR; Medzinárodné a vnútroštátne ľudskoprávne organizácie a dokumenty; Webové sídla medzinárodných a vnútroštátnych ľudskoprávných organizácií; Mienkotvorná tlač; Verejnoprávne médiá; Internet.

Autorský tím: JUDr. Miroslava Novodomcová, Mgr. Zuzana Pavlíčková, LL.M, Jakub Popík E.MA, Mgr. Radka Vicenová PhD.

Recenzentka: PhDr. Dagmar Horná, PhD.

Redakčná úprava: PhDr. Dagmar Horná, PhD.

Vydavateľ: NIVaM – Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Bratislava, 2024